

SANAYİ İŞLETMELERİNİN FİNANSMAN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

Halis ERTÜRK*

24 Ocak 1980 tarihinde esasları tesbit edilerek, üç yıllık dönemde oldukça liberal sayılan uygulamaları da beraberinde getiren ekonomik politikalar, özellikle sermaye piyasasını etkilemiş ve bu piyasanın sorunları en yüksek devlet sorumlusundan, sanayicisine, tüccarından, emekli memuruna kadar toplumun her kesimini çok yakından ilgilendiren önemli ve güncel bir konu haline gelmiştir.

Sermaye Piyasasına arz edilen fonların en büyük kullanıcısı olan ve milli gelirin önemli bölümünü oluşturarak, son iki yılda ihracattaki payı hızla artan sanayi kesiminin karşılaştığı finansman sorunlarını, Yatırım ve İşletme dönemleri olmak üzere iki aşamada inceleyerek, bulunabilecek çözüm yolları ile bunların uzun ve kısa vadeli sonuçlarını tesbit etmek, konumuzun ağırlığını teşkil edecektir.

YATIRIM DÖNEMLERİNİN BERABERİNDE GETİRDİĞİ SORUNLAR

Türkiye'de sanayileşme hareketi, özellikle 1970 yılından sonra hızlanmıştır. Bu dönemde uygulanan teşvik tedbirleri, enflasyon oranının düşüklüğü, döviz kurlarındaki istikrar ve mevcutlarının oldukça yüksek sayılabilecek seviyelere ulaşması, sanayi yatırımlarına yoğunluk kazandırmıştır. Bu devrede Dünya Bankası (IFC), Avrupa Yatırım Bankası, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD)'dan temin olunan kaynaklar kısmen direkt büyük ölçüde de T. Sınai Kalkınma ve Sınai Yatırım ve Kredi Bankaları aracılığı ile sanayinin finansmanında kullanılmıştır. Bilindiği gibi sanayi yatırımların (Bina, makina ve tesisler) öz kaynak veya uzun vadeli fonlardan karşılanması, ihtiyatlı finansman politikasının esasını teşkil eder. Bu prensipten uzaklaşarak uzun vadeli fonlar yerine kısa vadeli fonların kullanılması, firmaların hayatiyetlerini tehlikeye sokar. İşte bu ilkeye sadık kalarak yukarıda belirttiğimiz kaynaklardan döviz kredisi kullanan firmalar, özellikle daha sonraki dönemlerde, döviz kurlarının büyük ölçüde değiştirilmesi sebebiyle altından kalkamayacakları borç yükleri ile karşı karşıya gelmişlerdir. Bu gelişmeler kurulmuş firmaları, çalışan-

* Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Öğretim Üyesi.

maz ve borçlarını ödeyemez duruma sokmuş ve sanayinin finansman sorunları arasına KUR FARKLARI adı ile girmiştir.

Kur farkları olayının nasıl ortaya çıktığının ve sorunun neden özellikle son yıllarda çok önem kazandığının tesbiti için Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısındaki değerinde (paritesinde) meydana gelen değişmelerin araştırılması çok yararlı olacaktır.

1970 yıl sonu	1 \$ =	9.08 TL.
1973 " "	1 \$ =	14.28 TL.
1974 " "	1 \$ =	14.70 TL.
1975 " "	1 \$ =	15.30 TL.
1976 " "	1 \$ =	16.83 TL.
1977 " "	1 \$ =	19.63 TL.
1978 " "	1 \$ =	25.50 TL.
1979 " "	1 \$ =	32.60 TL.
1980 " "	1 \$ =	91.04 TL.
1981 " "	1 \$ =	134.95 TL.
1982 " "	1 \$ =	188.60 TL.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, 1970 yılı sonunda 9.08 TL. olan bir Amerikan Doları, 1979 yılı sonunda 23.52 TL. artarak 32.60 TL.'ya yükseldiği halde sadece son üç yılda 156.— TL. artarak 188.60 TL.'sına yükselmiştir.

Yukarıda arz edildiği gibi Türk Lirası'nın Amerikan Doları karşısındaki değerinde 1979 yılı sonunda başlayan düşüşler, yatırımların finansmanında dövize dayalı kredi kullanan firmaları büyük sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Konuyu, uygulamadan örnekler vererek açıkladığımızda ilginç durumlar ortaya çıkmaktadır. 1973 yılında, yatırımını finanse etmek üzere TSKB'dan 10 yıl vadeli, % 12 faizli 2.635.000 \$'lık kredi alan bir firmada yaptığımız tesbitte, başlangıçta kredinin tamamı \$/TL paritesi 14.40 TL. üzerinden 37.984.800 TL. iken bu miktar borç için, vade sonuna kadar 310.608.000 TL. ana para, 135.600.000 TL. da faiz ödenmiştir. 2.635.000 S 'lık borç için ana para ve faiz olarak toplam 446.200.000 TL. ödenmiş olacaktır. Diğer bir söyleyişle ilk borç on yıl sonra 12 kat fazlası ile ödenecektir. Oysaki bu borç \$/TL paritesi sabit tutularak ödense idi toplam borç 57.500.000 TL. ya baliğ olacak idi. Yine 1974 yılında aynı kaynaktan kullanılan 3 yılı ödemesiz 12 yıl vadeli 3.500.000 \$ muadili 53.779.500 TL. lık başka bir kredi de vade sonunda faizleri ile birlikte 15 kat fazlası ile 772 milyon lira olarak ödenecektir. Bu kredide de \$/TL paritesinin sabit tutulması halinde kredinin tamamının maliyetinin 90 milyon liraya erişebileceği hesaplanmıştır. Yapılan bir başka araştırmada, 1978 yılında 2 milyon dolarlık bir kredinin, Yatırım Bankasından kur riski ile alınması halinde vade sonuna kadar 935 milyon liraya, oysaki aynı miktardaki kredinin milli bir bankadan Türk Lirası olarak alınması halinde ödenecek toplam borcun 89 milyon liraya erişeceği tesbit olunmuş ve kur riskli kredinin diğerine nazaran 10 misli daha pahalıya mal olduğu ortaya çıkmıştır.

Kur farkları olayının ekonomik oluşumunu bu şekilde gördükten sonra gelişmelere esas teşkil eden hukuki statünün gözden geçirilmesi de sorunun hakkaniyet-

le çözümüne yardımcı olacaktır. 1970 yılı başından 6.5.1976 tarihine kadar bu tip kredilere kur garantisi uygulanmamıştır. Ancak, yukarıda görüldüğü gibi Amerikan Doları'nın Türk lirası karşısındaki değeri 9.08 TL.'dan 16.83 TL. ya yükselmiş ve böylece yaklaşık 5.5 yıllık istikrarlı bir kur dönemi yaşanmıştır. Genellikle bu dönemde, kur farklarının yükleri sanayi işletmelerine sorun olmamış ve firmalar farkları normal faaliyet gelirleri ile karşılayabilmişlerdir. Ancak, 6.5.1976'dan 16.2.1978 tarihine kadar alınan krediler kur garantili olarak alınmış ise de sonradan bu garantiler de bir kararname ile geriye doğru iptal edilmiştir. Bu gelişme ile kredilerin tamamı kur riskleri ile karşı karşıya kalmıştır.

İŞLETME DÖNEMİ SORUNLARI

Son üç yılda uygulanan ekonomik politikanın tabii sonucu olarak ortaya çıkan finansman sorunları, işletmelerin faaliyetlerini de büyük ölçüde sınırlamıştır. İşletmelerin varlıklarını devam ettirebilecek, büyüyüp güçlenmesine imkân verecek faaliyetlerin sürdürülmesi, yeterli seviyede işletme sermayesinin mevcudiyetine bağlıdır. Türkiye'de özellikle 1977-1979 yılları arasında devam eden ve % 100 oranını aşan enflasyonist gelişmeler, özellikle sanayi üretim yapan işletmelerin, işletme sermayesi ihtiyaçlarını enflasyon oranının üzerinde arttırmış fakat sorunun çözümü yine enflasyon sayesinde kolaylaşmıştır. Çünkü bu dönemde piyasayı hareketlendiren talep canlılığı, firmalara asgari stoklarla çalışma, mamul fiyatlarını mal darlığı ve yokluklarından istifade ederek sık sık ve aşırı derecede yükseltme, müşterilerden avans alma gibi imkânlar gerekli fon akışını temin edebilmiştir. Oysaki, 24 Ocak 1980 tarihinden sonra uygulamaya konan ekonomik tedbirler, öncelikle mevcut enflasyon hızının parasal tedbirler uygulanarak yavaşlatılmasını hedeflediğinden satışlar duraklamış, stoklar artmış ve genelde para sıkıntısı sebebiyle alacakların tahsil sürati büyük ölçüde azalmıştır. Bu gelişmeler, uzun yıllar mali yapılarını güçlendirememiş, öz kaynaklarından çok yabancı kaynaklara bağımlı işletme yapısı hüviyetinden çıkamamış firmaları, üretim daraltması veya faaliyetlerini tatil etme aşamasına getirmiştir.

KAYNAK İHTİYACININ TEMİNİ

Uzun Vadeli Fonların Temini

Daha öncede belirtildiği gibi yatırımların finansmanında kullanılacak fonların öz kaynaklardan veya uzun vadeli borç niteliğindeki fonlardan karşılanması, ihtiyatlı finansman politikalarının esasını teşkil etmektedir. Öncelikle kredi temin imkânları ve şartları gözden geçirildiğinde şu alternatifler ile karşılaşılacaktır.

A- Uzun ve Orta Vadeli Krediler

Vade bakımından yeterli süreyi kapsayan krediler genellikle Yatırım Bankalarından temin edilmektedirler. Bu krediler döviz ile finansman esasına dayalı olarak alınmıyorsa, faiz oranları % 9.77 ilâ 14 arasında değişmektedir. Ancak, bu kredilerde kur riskleri müşterilere aittir. Ayrıca yatırımlar için vade bakımından ihtiyatlı sayılabilecek vadeyi ihtiva etmeyen fakat diğer alternatifler pahalı ve riskli olduğu için genellikle kullanılan 2 veya 3 yıla kadar ödemesiz, 5 yıl vadeli Türk Lirası esasındaki

krediler çoğunluğu teşkil etmektedir. İhracat garantili olan yatırımların finansmanında kullanılan bu krediler % 29 faizli olmakla beraber komisyon ilâveleri ve faiz farkı iadelerinden sonra % 25 faiz oranına inmektedir. Ancak, bankalar bu kredilerden de % 20 oranında blokaj yapmaktadırlar ve bu suretle yatırım kredisinin maliyeti % 31.5'u bulmaktadır. Bu kredi özelliği olmayan ve teşvike mazhar fakat ihracat garantili bir yatırımın finansmanında kullanılmıyor ise faiz oranı % 38 olmakla beraber diğer ilave ve indirimlerden sonra maliyet % 40.3'e çıkmakta yine % 20 blokajdan sonra faiz oranı % 50.4'e yükselmektedir. Eğer bu kredi teşviksiz bir kredi ise toplam maliyet % 57.5'e, 5 yıldan fazla vadeli ise % 61.9'a çıkmaktadır.

TAHVİLLER

Sanayi kesiminde bankalar dışında kullanılan diğer finansman imkânlarının başında en yaygın olanı tahvil ikrazıdır. Anonim Şirketler, ödünç para bulmak için itibari kıymetleri isim ve ibareleri aynı olmak üzere tahvil adı verilen borç senetleri çıkarabilirler. Tahvillerin miktarı esas sermayenin ödenen ve son bilânçoya göre mevcudiyeti anlaşılan miktarını aşamaz. Halka açık şirketlerin çıkarabilecekleri toplam tahvil tutarı ise ödenmiş sermaye ile yedek akçelerin toplanmasından, varsa zararların indirilmesinden sonra kalan miktarını geçemez. Şirketler banka mevduat faizlerinin 1,2 katı oranında tahvil faizi ödeyebilirler, ancak bu miktarı aşamazlar. Piyasada genellikle dolaşan % 45-50 faizli tahvillerdir. Sanayi kesimi için oldukça makul sayılabilecek vadeyi ihtiva ettiklerinden ve enflasyonist gelişme süresi içinde önceden belirlenen faiz oranları gösterildiğinden diğer imkânlara nazaran avantajlı kabul edilebilir. Ancak, faaliyetleri genişleyemeyen kâr marjları düşük kuruluşlarda büyük sorunlara sebep olabilir.

DIŞ KREDİ İMKANLARI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından, yabancı hükümetlerden, milli ve milletlerarası kuruluşlardan sağlanan kredilerin dışında, özel sektör veya kamu sektörünün kendi imkânları ile belli projelerin finansmanında kullanılmak üzere Türkiye'deki aracı bankalar vasıtasıyla sağlayacağı özel kaynaklı kredilere özel dış kredi denir. Bu kredinin kullanılmasındaki amaç, teşvik belgesine bağlanmış yatırım projelerine dış finansman imkânı sağlamaktır. Özel dış kredilerin alınması ve kullanılmasında, Maliye Bakanlığı'nın ön iznine bağlıdır. Bu iznin verilebilmesi için kredinin kalkınma plânı ve yıllık programlara göre teşvik belgesine bağlanmış bir yatırım için gerekli ve yerli imâli mümkün olmayan makina ve teçhizat ithâlinde kullanılması ve ayrıca teşvik belgesinde, dış kredi kullanılabileceğinin belirtilmiş olması şarttır. Bu kredilerin vadeleri 5 yıldan az olamaz ve uygulanacak faiz oranı, her faiz tahakkuk döneminin başlangıcında kredinin alındığı uluslararası para piyasasında geçerli faiz oranını aşamaz. Bu nisbete ek olarak ödenebilecek faiz farkı Bakanlıkça kredi için izin verilme safhasında karara bağlanır. Özel dış krediler için devlet adına kefalet ve garanti verilemez. Bu kredinin de ödenmesi esnasında kur riski borçlunun üzerindedir.

B- Kısa Vadeli Krediler

Firmalar, işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak için bankalara müracaat

ettiklerinde yüksek faiz hadleri ile karşı karşıya gelmektedirler. Malını, müşterisinden vadeli senet olarak satabilen bir sanayici, bu senetleri bankaya tevdi ederek karşılığında kredi talep ettiğinde ödeyeceği faiz kanuni hadler içinde % 47.3 iken, bankaların yapacağı % 30'luk blokaj ile % 67.3 e yükselecektir. Bu faiz haddi, itibarlı, yeterli güvenceyi verebilen müşteri için geçerlidir. Şayet firma sıkıntıda işe blokaj arttırılarak faiz oranı yükseltilebilir.

SORUNLARA BULUNABİLECEK ÇÖZÜM YOLLARI

Firmaların büyüme sınırlarını, temin edebildikleri finansman kaynaklarının büyüklüğü tayin eder. Geçmiş dönemde enflasyon oranına göre düşük seviyede bulunan faiz oranlarının cazibesi ile âzami ölçüde borçlanan firmalar 1980 yılından itibaren daralan piyasa şartları ve yüksek faiz oranları ile karşılaşmışlar ve bu durum onları ilâve kaynaklara başvurma mecburiyetinde bırakmıştır. 1970 yılından itibaren hızlanan sanayi yatırım hamlesi, esasen toplumca yaratılabilen kıt tasarruf kaynaklarının imkânları içinde devam etmiş ve sonunda finansman yapısı zayıf modeller ortaya çıkmıştır. Bu modellerin yaratılmasının sorumluluğu hiç kimseye ait değildir. Çünkü aşırı nüfus artışı, şehirleşme ve işsizlik oranlarının yüksekliği, sanayi kesimini daima büyüme mecburiyeti ile karşı karşıya getirmiştir. Sorun bugün de güncelliğini korumaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz ekonomik koşullar ve firmaların finansman ihtiyaçları için başvurabilecekleri kaynaklar çerçevesinde soruna bulunabilecek çözüm yolları arasında en önemli görünen bir kaçının burada açıklanması ile yetinilmiştir.

ÖZ KAYNAKLARA MÜRACAAT

Finansman sıkıntısına düşmüş firmaların, bu durumdan kurtulmalarını sağlayacak en önemli kaynakların başında, firmaya öz kaynaktan yapılacak sermaye ilâveleri gelmelidir. Bilindiği gibi hisse senedi, anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ortaklarının, şirketteki paylarını gösteren bir menkul değerdir. Hisse senetleri sahipleri, şirket kâr'ından hisseleri oranında pay alırlar. Hisse senedi sistemi, orta ve küçük tasarrufların sanayi kesimine sermaye akımı sağlayan, sanayi mülkiyeti geniş kitlelere yayarak servet dağılımında sosyal adalet ilkesine hizmet eden ve sermaye piyasasının en sağlıklı mekanizmasıdır. Ancak, son yıllarda ekonomik yapıya damgasını vuran yüksek enflasyon sebebiyle en fazla zarar görenler, tasarruflarını hisse senetlerine yatıranlardır. Bu dönemde dağıtılan temettüler, enflasyon oranının altında kalmış, hisse senetlerinin fiyatları genellikle dağıtılan temettü oranına göre tayin edildiğinden bedelleri yükselememiştir. Başka bir deyimle, hisse senetlerinin temsil ettiği yatırımların rayiç bedellerindeki artışlar hisse senetlerinin değerine intikâl edememiştir. Hisse senetlerini satmak isteyenler genellikle nominal değer veya cüz'i farklarla karşılaşmışlardır. Hisse senetleri sahiplerinin ekonomik gelişme sonunda uğradıkları zararlar yetmiyormuş gibi 1981'den itibaren yapılan değişiklikler ile hisse senetleri gelirlerinden alınan vergiler önce kurum seviyesinde sonra da beyan safhalarında arttırılarak diğer menkul kıymetler karşısında dezavantajlı duruma getirilmiştir. İktisap tarihinden bir yıl geçtikten sonra elden çıkarılmaları halinde daha önceleri senetlerin alış ve satış bedelleri arasındaki farklar, vergiye tâbi ol-

madığı halde bu devrede değişik kademelerde vergiye tâbi tutulmuştur. Ancak, son yapılan değişiklikler ile bu hatalar düzeltilmiş ama hisse senetlerinde, diğer menkul değerlere nazaran bir avantaj sağlanmamış sadece diğerleri ile aynı seviyeye getirilmişlerdir. Oysaki diğer menkul değerlere yapılan yatırımlar karşılığında, önceden belirlenen ve muhtelif güvencelere bağlanan rantlar elde edildiği halde, hisse senetleri temettüleri sadece elde edilecek kâr'lara ve şirketlerin içinde buldukları durumlara bağlıdır. Kâr'ın olması halinde dahi temettü alınmayabilir. Ancak, hisse senetlerinin sağlayacağı temettüleri, bir kısım şirketler için, işletmelerin özel durumlarını dikkate almadan genel oranlara bağlamak, aşağıda belirteceğimiz gerekçelerle pek yararlı olmayacaktır.

1982 yılı, sanayi kesiminde genel talep durgunluğu ve finansman sıkıntısının en yoğun olduğu bir yıl olmuştur. Dışa açılarak ihracat yapamamış olanlar, dahili piyasanın durgun seyri içinde aşırı stok, ağır borç ve faiz yükü ile karşı karşıya gelmişlerdir. Bu firmalar için en çabuk neticeye gidebilecek ve durumu düzeltebilecek alternatif olarak görünen ihracat imkânlarının realizasyonu, mevcut tesislerde modernizasyona yönelmek veya yeni yatırımlar suretiyle ihracat kalitesinde üretim yapmakla mümkün olacağına göre, firmaların fon ihtiyaçlarını bu esaslar içinde değerlendirmek gerekir. Sermaye Piyasası Kurulu'nun 26 Şubat 1982 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan tebliğinin uygulamaya konulması bu açıdan da önem kazanmaktadır. Tebliğe göre menkul değerleri halka arz olunan anonim ortaklıklar (Bunlar ortak sayısının 100'den fazla olduğu tesbit edilenler) birinci kâr payı oranını, uzun vadeli devlet iç borçlanma tahvillerinin faiz oranına eşit olarak belirleyeceklerdir. Ödenmiş sermaye üzerinden hesaplanacak bu kâr payı dağıtım oranının dağıtılabilir kâr'ın % 50'sinden az olmaması gerekli bulunmaktadır. Yani anonim ortaklıklarda bilanço kâr'larından % 5 kânuni ihtiyat ve kurumlar vergisi indirildikten sonra kalan kâr'ın asgari % 50 si ortaklara dağıtılacaktır. Bu kararın uygulanması, 1983 yılı içinde birçok halka açık şirketi finansman zorlukları ile karşı karşıya getirecektir ve şu uygulamalara müsait ortam yaratabilecektir.

— Bir kısım şirketler, yüksek oranda dağıttıkları kârları geri alarak bünyelerini kuvvetlendirmek için yeniden sermaye arttırmalarına gidecekler ve mali durumları zayıf olan ortaklar, yeniden arttırılan sermayelere iştirak edemeyeceklerinden mağdur duruma düşecekler ve bu suretle ortak sayıları 100'ün altına indirilme imkânları aranabilecektir.

— Dağıtılan kâr payını sermaye arttırımı suretiyle tekrar fonları arasına ilâve eden firmalar, müteakip yıllarda, sanayideki sorunlar sebebiyle düşük oranlarda sağlayacakları kârlardan ortaklara yeterli oranta temettü dağıtamayacaklar ve bu suretle hisse senetleri arzı sebebiyle sermaye temini güçleşecektir.

— Yüksek orandaki kâr dağıtımı, güç durumda olan firmaların fonlarının ortaklara intikalini sağlayacağından, 1983 yılı faaliyetleri bu firmalar için güç geçecek ve aile şirketleri ile rekabet zorlaşacaktır.

— Yüksek oranda kâr dağıtan fakat sermaye arttırımına gidemiyen bir kısım şirketlerde ise yatırım sahasından çıkan fonlar, büyük olasılıkla tüketime kayacak enflasyonist gelişmeyi etkileyecektir.

— Ayrıca bu uygulama, sanayi kesimindeki fonları devre dışı bırakacağından yeni yatırımların yapılmasını ve yeni iş sahalarının yaratılmasını engelleyecektir.

Yüksek oranda kâr dağıtımının ortaya çıkaracağı sorunlara karşılık sermaye piyasasının gelişmesi ve küçük tasarrufların, hisse senetleri ile temsil edilerek sanayinin finansmanında kullanılmasının en güvenceli ve tercih edilen bir yol olduğu gerçeği gözden uzak tutulmamalı ve hisse senetleri sahiplerine yeterli temettü dağıtılmalıdır. Ancak, Sermaye Piyasası Kurulu'nun tesbit ettiği % 50 oranı yüksektir. Konunun, yeniden değerlendirme yasaının sağladığı imkanlar ile birlikte değerlendirilmesi, sıhhatli çözüm yollarının bulunmasına imkân verecektir. Sabit tesislerini yeniden değerlendirmeye tâbi tutmuş bulunan şirketlerin, ortaya çıkan yeniden değerlendirme fonlarını sermayeye eklemeleri mümkündür. Bu suretli sermaye arttıran şirketler eski ortaklara yeni hisse senetleri vereceklerdir. Bu uygulama geçmiş dönemde, hisse senetlerine sadece temettü almış ortaklara, mevcut yatırımların değerlendirilmesi ile sermaye kazançları elde etme imkanı sağlayacaktır. Bir başka söyleyişle, geçmiş yıllarda birikmiş hakların toptan ödenmesi temin olunacaktır. İşte bu hadise dahi başlı başına hisse senetlerine yatırım yapma eğilimini arttırabilecek güçtedir. Oysa, Yeniden değerlendirme sureti ile ortaya çıkan fonların, sermayeye eklenmesi mecburi yapılabilir ve sermaye piyasasının yüksek oranda belirlediği kâr dağıtım mecburiyeti hafifletilerek sanayi kesimine 1983 yılında nefes aldırma imkânı tanınabilir.

KUR FARKLARI

Yatırımların finansmanında döviz kredisi kullanan firmaların büyük çoğunluğu, kur garantisinin olmadığını bilerek işe başladılar ise de hiç birisi 14.40 TL.'dan satın aldıkları Amerikan Doları'nı 1983 yılında 190.— TL. üzerinden ödeyeceklerini tahmin edemediler. Ayrıca, kur garantisi ile yola çıkan sanayicilerin bu hakları bilâhare ellerinden alınmış ve bu varsayımın tercihlerini yaptıkları için o tarihte mevcut diğer alternatifleri kullanma olanaklarını kaybetmişlerdir.

Sanayicilerin kendi kararları dışında oluşan bu gelişmeler sonunda karşılaştıkları kur farklarını binbir güçlükle ödemeleri halinde de sorun orada bitmemiş bu defa da mali mevzuat onları ayrıca cezalandırmıştır. Çünkü, sanayiciler ödedikleri kur farklarını o yılın giderleri arasına dahil edememişler ancak kredinin ilgili olduğu tesislerin amortisman sürelerine bağlı olarak gider yazılmalarına müsaade edilmiş ve Maliye'de alacağı vergiyi peşin almıştır.

Ancak, T.S.K.B. özellikle gerice yörelere ve bir zamanların modası olan çok ortaklı şirketlere verdiği kredilerin kur farklarını değil, ana borç taksitlerini dahi alamayınca, kur farkları için düşük faizli (% 15.75) 2 yıl ödemesiz, 5 yıl vadeli Türk Lirası kredileri vererek bazı kolaylıklar sağlamış ise de kredi miktarlarının düşük seviyede olması, soruna yeterli çözüm getirememiştir. Ayrıca, T.S.K.B.'dan kredi alarak kur farklarını ödeme imkânı bulan firmalar da haklı olarak bu farkları mamullerinin satış fiyatlarına intikâl ettirmişler ve bu gelişmeler de maliyet artışlarının bir sebebinin teşkil etmiştir. Bu sebeple, işçi şirketlerinden, aile şirketlerine kadar kur farkları sebebiyle sıkıntıda olan şirketlerin kurtarılması için şirket borçlarının uzun vadelere bağlanması, düşük faizli yeterli miktarlarda kredi verilmesi ve kur garantisi verilmiş borçlar için müktesap haklar iade edilmelidir.

DİĞER TEDBİRLER

Sanayi kesiminin içinde bulunduğu finansman sorunları ana hatları ile yukarıda izah edilmeye çalışılmıştır. Ancak, mevcut sorunların tamamını yüksek faiz, para yokluğu, iş yokluğu gibi toplumun her kesimince benimsenmiş terimlerle izah etmek ve tüm ümitleri bu sorunların haline bağlamak, işleri daha da güçleştirir. Özellikle paranın bol, piyasalarda taleplerin çok yüksek olduğu devrelerde de sanayi kesimi, aşırı fiyat artışları, hammadde yoklukları, işçi sorunları ile karşı karşıya kalmış ve neticede birçok tesis yokluk ve kısıtlıklar sebebiyle üretim yapamamıştır. Sağlıklı ve dengeli şartların teessüsü ve devamı için sanayi kesiminin kaliteli üretim, dış pazarlara açılma, öz kaynakları güçlendirme ve azami tasarrufa dikkat etmede, basiretli yönetim göstermesi gereklidir. Bankalar kesimin de sanayiciye verdikleri kredilerde yüksek faizden çok borcun geriye ödenmesini öncelikle göz önünde tutmaları, asgari maliyetle bankacılık hizmetleri görebilecekleri düzeni sağlamaları lüzumludur.